

Almanach Velká Morava, Brno 1965, vyd. Moravské museum. Stran 158, cena 36,30 Kčs.

U příležitosti 1100. výročí příchodu byzantské mise na Moravu vyšla u nás i v zahraničí celá řada monografií a sborníků, zabývajících se otázkami, které jsou spjaty s touto problematikou. Šlo o práce jednak ryze vědeckého charakteru, jednak o práce populárněvědné, určené pro nejširší veřejnost. Právě do této druhé skupiny se řadí i almanach Velká Morava. Je to soubor 33 článků které seznamují čtenáře s výsledky bádání archeologů, historiků, filologů, antropologů a botaniků. Celá práce je uvedena rozhovorem redakce s akademikem J. Eisnerem o archeologických výzkumech Velké Moravy. V řadě článků archeologického zaměření upoutají čtenáře především obsáhlejší statě o našich třech nejvýznačnějších velkomoravských lokalitách, o Starém Městě (V. Hrubý, Velehrad říše Velkomoravské, str. 8—21), Mikulčicích (J. Poulík, Přínos výzkumů v Mikulčicích k poznání dějin Velké Moravy, str. 28—44) a Pohansku (F. Kalousek, Velkomoravská pevnost Pohansko u Břeclavě, str. 45—61). O hradišti Staré Zámky u Líšně se stručně zmiňuje Č. Staňa. Z Klanice nás seznamuje s výsledky výzkumu předvelkomoravské sídelní vrstvy v Mikulčicích, V. Nekuda si všímá osídlení horního Podyjí v době říše Velkomoravské, s výsledky antropologických výzkumů velkomoravského obyvatelstva seznamují čtenáře J. Jelínek a M. Stloukal. Celá řada článků je věnována speciálním otázkám hmotné kultury. Tak B. Dočtal a R. Turek si všímají jejího šíření do sousedních oblastí, J. Poulík se zamýšlí nad tím, zda byla velkomoravská hmotná kultura jednotná, architektuře předkřesťanských svatyní věnoval svůj článek V. Richter, J. Pošmourný a V. Ondruš se zabývají některými křesťanskými stavbami (první z nich dvouapsidovou rotundou v Mikulčicích, druhý kostelem na hradisku sv. Klimenta v jihozápadní části Chřibů). O uměleckém řemesle píše K. Benda, o špercích M. Šolc, opomenuty nejsou ani takové předměty jako zemědělské nástroje (R. Pleiner), dále železné předměty (J. Tejral), tkaniny (J. Orel); o pohanských kultovních plastikách z Mikulčic referuje B. Novotný, o hrnčířské dílně odkryté v Uherském Hradišti-Sadech pojednává V. Hochmanová Vávřová, J. Sejbal pojednává o tom, čím se platilo v době velkomoravské. Pro čtenáře je jistě zajímavé seznámit se s prvním řeckým nápisem nalezeným na Velké Moravě (R. Hošek) či s problematikou kolem hrobu Metodějova (V. Hrubý) anebo s přírodními poměry okolí jedné z předních velkomoravských lokalit, Starého Města, v době velkomoravské (E. Opravil). Zhodnocení významu a postavení Velké Moravy v evropském prostředí nastiňuje v almanachu L. Havlík. Se zkoumáním dějin Velké Moravy je těsně spjata i otázka pronikání křesťanství na naše území (srov. článek V. Vavříčka anebo i filologicky zaměřenou stať R. Večerky „Byl Metoděj svatý?“) a s tím související rozvoj velkomoravské písemné vzdělanosti (R. Večerka, Mezinárodní význam Velkomoravské písemné vzdělanosti). Přehled všech písemných pramenů k dějinám Velké Moravy podává D. Bartoňková, jednou z písemných památek, tzv. Soudním zákoníkem pro lid, se speciálně zabývá L. Havlík. Konečně o zásobování vodou na slovanských hradištích je čtenář informován z článku J. Kudrnáče.

K přitažlivosti almanachu značnou měrou přispívá též grafická úprava publikace a rovněž velká množství zdařilých černobílých i barevných fotografií, náčrtů a přehledných mapek. Domníváme se, že almanach může skutečně posloužit jak naší nejširší veřejnosti jako dobrý informátor o současném stavu bádání, tak i veřejnosti cizí, neboť vyšel současně v jazyce anglickém.

Daqmar Bartoňková

Paul. Kretschmer—Ernst Locker, Rückläufiges Wörterbuch der griechischen Sprache. Zweite Auflage mit Ergänzungen von Georg Kiesser. Vandenhoeck — Ruprecht in Göttingen 1963. Str. 717.

Ke konci druhé světové války (1944) vyšlo dávné desideratum všech, kdo pracují s novými řeckými texty papyrologickými, nápisnými a pod. Již doba jeho vzniku omezila jeho větší rozšíření a proto je třeba nové vydání co nejvřeleji uvítat. Protože je vydáno anastaticky, nejsou dodatky, jichž je plných 22 stran (str. 685—717), vřazeny do původního textu. Slovník prakticky

zachycuje všechna řecká slova známá do r. 1960. Proti latinskému slovníku *Gradenwitzovu* (Latreculi vocum Latinarum, Leipzig 1904) je v něm znesnadněno hledání tím, že slova jsou zařazena nejen podle koncovky, ale i podle místa přízvuku. Je tomu tak proto, že řecké koncovky jsou málo pestré, takže by se při případném nerozlišování podle přízvuku stal slovník málo přehledný. Takto jsou např. řazena slova na -*ās*, poté na -*ács*, posléze na -*ac*; obdobně -*ós*, -*os*. Proto je třeba, aby se ten, kdo chce slovníku užívat s úspěchem, opravdu úvodní slova pročetl a u nejasných případů hledal případně i na několika místech.

Rodislav Hošek

V edici The Faber Monographs on Pottery and Porcelain, publikované v nakladatelství Faber and Faber v Londýně, v níž je podáván přehled vývoje všech význačných druhů světové keramiky a porcelánu, vydal *Arthur Lane* svazek *Greek Pottery*, 1963 (64 str., 100 tabulek, z toho 4 barevné); je to 2. vydání knihy vyšlé r. 1948 a ve dvou dalších přetiscích (1952, 1953). Kniha je věnována památce významného, předčasně zesnulého keramografa *Humfry Payne*. V stručném povšečně historicky zarámovaném přehledu je načrtnut vývoj řecké keramiky od doby mykénské do 4. stol. př. n. l. s charakteristickými ukázkami jejích druhů. Podáno je základní poučení o technologii výroby a způsobech malby na vázách, o jejich tvarech, účelovosti a funkci jednotlivých typů s poukazem na vztah kerameuta a malíře váz k velké malbě, pojednáno je o užitých barvách a ornamentice.

Jednotlivá vývojová období a druhy keramiky podle výrobních středisek probírá autor na velmi vhodně volených dokladech, z nichž sice velká část je běžná a příručkových dílech o těchto artefaktech, ale mnohé jsou zde přibrány pro svou kvalitu provedení a příznačné rysy svého typu. Vybrané ukázky s uvedením charakteristických znaků, s datováním a označením původu a místa dnešního sbírkového uložení, se počínají sice exemplářem krétského džbánů, ale pokračují ve vývojové řadě od výtvorů mykénských přes nádoby protogeometrické a stylu orientalisujícího a výtvořů ostrovních manufakturních center k černofigurové keramice protokorintské; z této převzala některé rysy jinak svérázná černofigurová keramika lakonská. Od polovice 6. stol. proniká černofigurová keramika attická a zatlačuje v exportu korintskou. Objevuje se řada signatur hrnčírů a malířů váz. Svě zvláštní místo zde má hrnčír východořecké oblasti, který se asi usadil v 2. pol. 6. stol. v Itálii (Caere, Vulci). Tř. chalkické vázy připisuje autor eubojským osadníkům v již. Itálii a na Sicílii. Značný počet ukázek představuje přední mistry attické pracující technikou červenofigurovou a funerární nádoby s figurální výzdobou na bílém pozadí. Repertoire dekoračních námětů je značně rozmanitý.

Kniha podává zdařilou formou a jasným výkladem základní poučení o vývoji tohoto druhu výtvarného, při čemž je položen důraz na uměleckou stránku práce řeckých kerameutů, a výběrem dokladů význačných svou formou a dekorací poučuje o bohaté tematice. Autor neopomene upozornit na leckterou analogii nebo shodu tématického nebo formálního podání s památkami v jiných dobách uměleckého vývoje. Počet ilustrací se záběry celkovými a některých pozoruhodných detailů, skoro vesměs v bezvadném provedení, přispívá k příznivému dojmu publikace, jež se hodí jako instruktivní úvod do oboru řecké keramografie. Vybraná bibliografie poskytuje poukazy zvláště na obrazová díla s poučením širším i speciálním. Připojen je index jmen a věcný.

Gabriel Hejzlar

Rolandus Gruendel, *Addenda bibliographica praecipua ad CIL e periodico L'Année épigraphique nominato excerpta*. Berolini apud W. De Gruyter et socios, 1965, str. 70.

Užitečnou publikaci pro všechny, kdož pracují s latinskými nápisy, připravil vedoucí oddělení CIL při Německé akademii věd v Berlíně R. Gründel tím, že sestavil srovnání latinských napsů vydaných v CIL i jiných edicích pozdějšího data, jako jsou svody *L. Chatelain*, *Inscriptions latines du Maroc* (Paris 1942), *A. Merlin*, *Inscriptions latines de la Tunisie* (Paris 1944), *St.*